

LATVIJAS REPUBLIKA

Liepājas pilsētas bāriņtiesa

Reģ.Nr.90002394125, Jelgavas iela 48, Liepāja, LV-3401, tālr.+371 63422496, barintiesa@liepaja.lv

Pārskata ziņojums par Liepājas pilsētas bāriņtiesas darbību 2019.gadā

Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 5.panta ceturto daļu, bāriņtiesa ne retāk kā reizi gadā sniedz attiecīgās pašvaldības domei pārskatu par savu darbību. Pārskata ziņojums ir publicējams pašvaldības mājaslapā.

Bāriņtiesa, īstenojot normatīvajos aktos noteiktos bērna un aizgādībā esošās personas personisko interešu aizsardzības pasākumus, pieņem lēmumus bērna vai aizgādībā esošās personas interesēs, pieprasa vajadzīgo informāciju aizbildnības, aizgādības, adopcijas vai ar aizgādību saistīto jautājumu izlemšanai, veic pienākumus aizbildnības un aizgādības uzraudzībā, iesniedz tiesā prasības pieteikumus bērna vai aizgādībā esošās personas interesēs, kā arī sadarbojas ar citām valsts un pašvaldības institūcijām, lai veiktu savus uzdevumus.

Liepājas pilsētas bāriņtiesa (turpmāk - bāriņtiesa) ir Liepājas pilsētas pašvaldības izveidota aizbildnības un aizgādības iestāde, kas Liepājas administratīvajā teritorijā nodrošina bērna vai aizgādībā esošās personas tiesību un tiesisko interešu aizsardzību. Bāriņtiesas sastāvā ir bāriņtiesas priekšsēdētājs, bāriņtiesas priekšsēdētāja vietnieks un septiņi bāriņtiesas locekļi.

Bāriņtiesa lietas izskata bāriņtiesas sēdēs un lēmumus pieņem koleģiāli, izņemot gadījumus, kad, konstatējot apdraudējumu bērnam, bērns atrodas veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos, bāriņtiesas priekšsēdētājs, bāriņtiesas priekšsēdētāja vietnieks vai bāriņtiesas loceklis pieņem vienpersonisku lēmumu par aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam, aizbildņa vai audžuģimenes atstādināšanu no pienākumu pildīšanas, un bērna nogādāšanu drošos apstākļos.

Par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu, atjaunošanu, atņemšanu

Ģimenēs, kurās aug bērni, ikdienā vecāki risina dažādus ar bērna audzināšanu, aprūpi un tiesībām saistītus jautājumus, ko juridiskajā terminoloģijā dēvē par aizgādību. Aizgādība ir vienlīdzīgas abu vecāku tiesības un pienākums rūpēties par bērnu un viņa mantu un pārstāvēt bērnu viņa personiskajās un mantiskajās attiecībās.

Ja vecāki ar šiem pienākumiem netiek galā, situācijas risināšanā iesaistās dažādas institūcijas un speciālisti, lai sniegtu atbalstu un palīdzību ģimenei attiecīgu problēmu risināšanā, lai novērstu iespējamus bērnu tiesību pārkāpumus un bērni nebūtu jāšķir no ģimenes. Taču gadījumos, kad vecāku rīcībā un attieksmē pret bērnu konstatē augstus riskus un turpmāka bērna atrašanās vecāku aizgādībā var apdraudēt bērna veselību vai dzīvību, tad šo jautājumu risināšanā iesaistās bāriņtiesa un tiesa, kas lemj par aizgādības tiesībām.

Lai mazinātu gadījumus, kuros bāriņtiesai jāpieņem lēmums par aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam, būtiski nodrošināt preventīvo sociālo darbu ar ģimeni, šī preventīvā darba mērķis ir sniegt atbalstu un ļaut vecākam novērst tos apstākļus, kas nelabvēlīgi ietekmē bērnu. Tikai galējā situācijā, ja vecāks nesadarbojas un nenovērš bērnam kaitējošos apstākļus, bāriņtiesa pieņem lēmumu par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam.

Pārskata gadā bāriņtiesa Liepājas pilsētas domes Sociālajam dienestam (turpmāk - Sociālais dienests) sniegusi informāciju un lūgusi veikt sociālo darbu ar 32 ģimenēm, kurās aug 68 bērni. Iepriekš, 2018.gadā, informācija sniegta par 20 ģimenēm, kurās auga 41 bērns, bet 2017.gadā - par 29 ģimenēm ar 43 bērniem.

Bērna aizgādības tiesību pārtraukšanas tiesiskie pamati noteikti Civillikuma 203.pantā un Bāriņtiesu likuma 22.pantā. Konstatējot šajās tiesību normās uzskaitītos apstākļus, bāriņtiesa lemj par aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam.

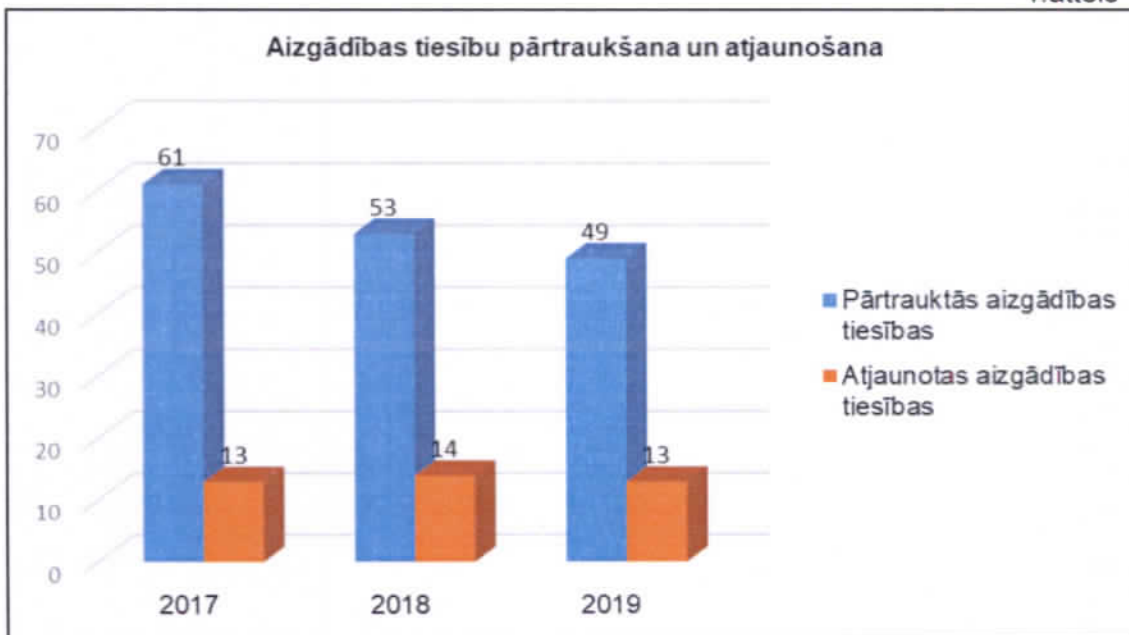
2019.gadā bāriņtiesa pārtraukusi 55 bērnu aizgādības tiesības 49 vecākiem (2018.gadā aizgādības tiesības ierobežotas 40 vecākiem, bet 2017.gadā - 61 vecākiem). Analizējot iemeslus, kuru dēļ bāriņtiesa visbiežāk lēmusi par aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam, secināms, ka pārsvarā lēmumi pamatoti ar vecāka atkarības problēmām, zināšanu un prasmju trūkumu bērnu vajadzību un interešu nodrošināšanā, kā rezultātā vecāks nenodrošināja pilnvērtīgu bērna aprūpi. Pārskata gada ietvaros, pieņemot lēmumu par aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākiem, par vienu personu bāriņtiesa informējusi Valsts policijas Kurzemes reģiona pārvaldes Liepājas iecirkni, jo konstatēta vecāka vardarbība vai pamatotas aizdomas par vardarbību pret bērnu.

Pēc tam, kad pieņemts lēmums par aizgādības tiesību pārtraukšanu, bāriņtiesa sniedz informāciju Sociālajam dienestam sociālā darba veikšanai ar ģimeni, ar mērķi panākt situācijas uzlabošanu un bērna atgriešanos ģimenē.

Ja bērna aizgādības tiesību pārtraukšanas iemesli ir zuduši, bāriņtiesa lemj par pārtraukto bērna aizgādības tiesību atjaunošanu. Līdz ar to, sagatavojot lietu par iespējamu pārtraukto bērna aizgādības tiesību atjaunošanu vecākam, bāriņtiesai primāri jāpārlicinās, vai ir mainījušies tie apstākļi, kas pastāvēja laikā, kad vecākam tika pārtrauktas aizgādības tiesības. Tāpat jāpārlicinās, vai nepastāv arī citi pārtraukto aizgādības tiesību atjaunošanas riski. Līdz ar to bāriņtiesa vērtē gan iespējamo risku bērna drošībai, attīstībai un veselībai, kā arī apstākļi, vai bērnam, atgriežoties ģimenē, tiks nodrošināta pilnvērtīga aprūpe, atbilstoša audzināšana un labvēlīga dzīves vide.

2019.gadā pārtrauktās aizgādības tiesības atjaunotas 13 personām, kā rezultātā 28 bērni atgriezās vecāku aizgādībā, savukārt 2018.gadā pārtrauktās aizgādības tiesības atjaunotas 14 personām, bet 2017.gadā - 13 personām (1.attēls).

1.attēls

Civillikuma 203.pantā noteikts, ja gada laikā no aizgādības tiesību pārtraukšanas nav iespējams tās atjaunot, bāriņtiesa lemj par prasības celšanu tiesā aizgādības tiesību atņemšanai, izņemot gadījumu, kad aizgādības tiesības nevar atjaunot no vecāka neatkarīgu apstākļu dēļ.

Pārskata gadā bāriņtiesa par 45 vecāku (2018.gadā par 31 vecākiem; 2017.gadā par 36 vecākiem) pieņēmusi lēmumu un cēlusi prasību tiesā par bērnu aizgādības tiesību atņemšanu šīm personām.

Aizgādības tiesību atņemšanu vecākam kā galējo līdzekli piemēro tiesa. 2019.gadā likumīgā spēkā stājušies tiesu spriedumi, ar kuriem 39 bērnu vecākiem (2018.gadā 34 bērnu vecākiem; 2017.gadā 36 bērnu vecākiem) atņemtas bērnu aizgādības tiesības

Par bērnu ārpusģimenes aprūpi

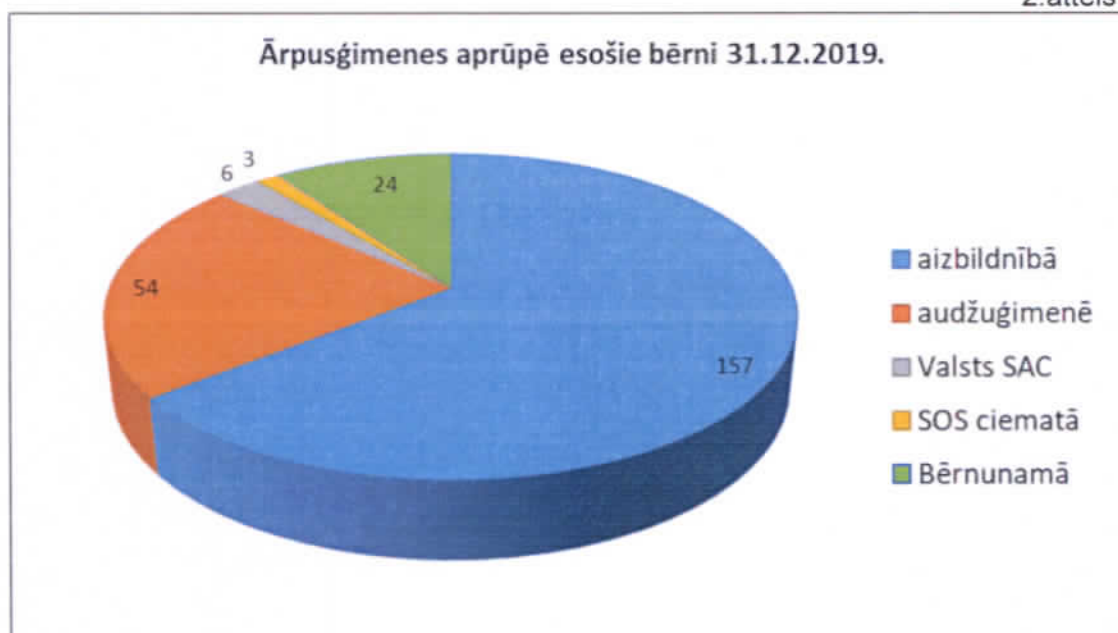
Ārpusģimenes aprūpes mērķis saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 32.pantā noteikto ir radīt bērnam aizsargātības sajūtu, nodrošināt apstākļus viņa attīstībai un labklājībai. Lemjot par ārpusģimenes aprūpi bērnam, bāriņtiesai nepieciešams izskaidrot bērnam iespējamās ārpusģimenes aprūpes veidus un noskaidrot bērna viedokli par viņam piemērotāko ārpusģimenes aprūpes veidu, ja bērns spēj formulēt savu viedokli.

Normatīvie akti paredz primāri nodrošināt bērnam iespēju augt pie aizbildņa vai audžuģimēnē. Tikai tad, ja nav iespējams nodrošināt ārpusģimenes aprūpi pie aizbildņa vai audžuģimēnē, bāriņtiesa lemj par bāreņa vai bez vecāku gādības palikuša bērna ievietošanu institūcijā.

2019.gada 31.decembrī ārpusģimenes aprūpē atradās 244 bērns, no tiem 157 aizbildnībā, 54 audžuģimēnē un 33 institucionālā aprūpē.

Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu attīstības pamatnostādņēm 2014.-2020.gadam viens no svarīgākajiem rīcības virzieniem ir deinstitutionalizācija. Deinstitutionalizācijas plānā izvirzītie mērķi ir institucionālās aprūpes pakalpojuma vajadzības izvērtēšana individuāli katram konkrētam bērnam atbilstoši bērna individuālajām vajadzībām, tādējādi ierobežojot bērnu ievietošanu institūcijās, ja ir iespējams nodrošināt institucionālajai aprūpei alternatīvus (ģimeniskai videi pietuvinātus) ārpusģimenes aprūpes pakalpojumus. Lai nodrošinātu deinstitutionalizācijas principa - ģimeniskas vides nodrošināšana bērnam - īstenošanu praksē, bāriņtiesa periodiski pārliecinās, vai institūcijā ievietotam bērnam joprojām nav iespējams nodrošināt aprūpi ģimeniskā vidē.

2.attēls

Kā redzams 2.attēlā, visvairāk Liepājas pašvaldības bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu aprūpe tiek nodrošināta aizbildnībā.

Kopumā 33 bērni atrodas institucionālā aprūpē, no tiem 3 bērni atrodas SOS ciematā Valmierā, kur bērnu aprūpe pietuvināta ģimeniskai videi.

Valsts sociālās aprūpes centra (turpmāk - Valsts SAC) filiālē "Liepāja" aprūpi saņem 6 bērni, kuriem ir smagas veselības problēmas. Tieši smagā veselības stāvokļa dēļ ir ļoti ierobežotas iespējas bērniem nodrošināt viņu veselības stāvoklim atbilstošu audžuģimeni vai iecelt aizbildni. Jaunākais bērns, kurš saņem aprūpes pakalpojumu Valsts SAC, ir 10 gadus vecs.

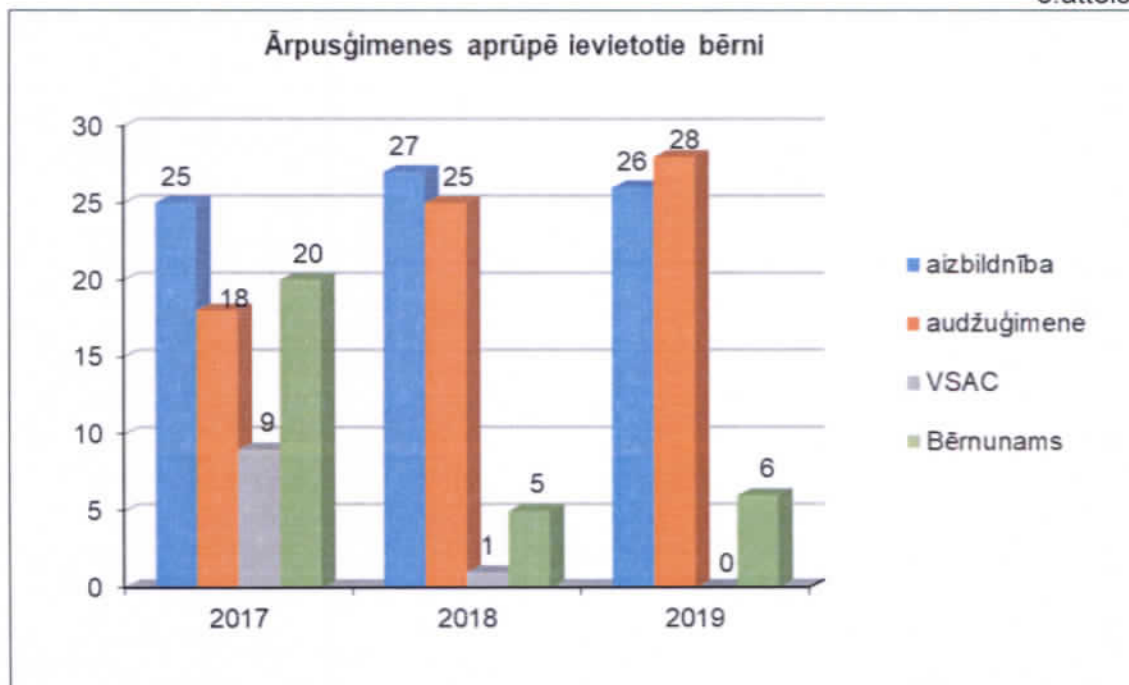
Liepājas pilsētas domes Sociālā dienesta bērnumā (turpmāk - bērnumā) aprūpes pakalpojums tiek nodrošināts 24 bērnam, vecumā līdz 18 gadiem. Jaunākais bērns bērnumā ir 8 gadus veca meitene, kura kopā ar trim māsām faktiski ir nodotas adoptētāju aprūpē. No tiem bērniem, kuri faktiski atrodas iestādē un saņem aprūpes pakalpojumu bērnumā, jaunākais ir 10 gadus vecs zēns.

2019.gadā ārpusģimenes aprūpe institūcijā un audžuģimenē kopumā nodrošināta 41 no visiem ārpusģimenes aprūpē nodotajiem bērniem, no tiem 32 bērni ievietoti audžuģimenēs, bet 9 - institūcijā. Izplatītākais iemesls, kādēļ bijis nepieciešams bērnus nodrošināt ar ārpusģimenes aprūpi audžuģimenē vai institūcijā ir tas, ka bērnu vecākiem ir pārtrauktas aizgādības tiesības. Tikai 1 bērnam nodrošināta ārpusģimenes aprūpe audžuģimenē uz vecāka iesnieguma pamata, jo nespēj veikt aprūpi bērna veselības stāvokļa dēļ.

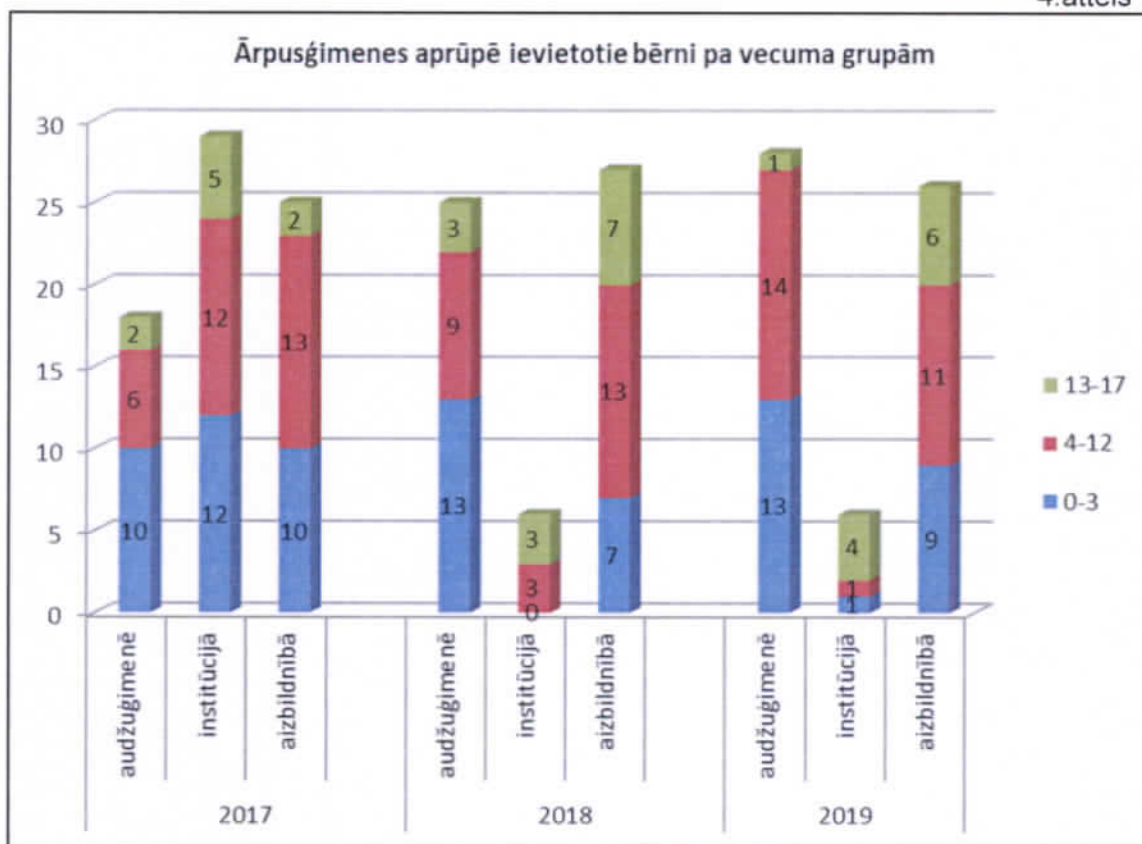
Tikai izņēmuma gadījumos, tas ir tad, ja nav iespējams bērnam iecelt aizbildni vai ievietot bērnu audžuģimenē, pieļaujama bērna ārpusģimenes aprūpe institūcijā, tas ir Valsts SAC vai Bērnumā.

No pārskata gada laikā institūcijā ievietotajiem 9 bērniem četriem bērniem izbeigta uzturēšanās iestādē - diviem bērniem rasta iespēja saņemt aprūpes pakalpojumu audžuģimenē, vienam nodibināta aizbildnība, savukārt vienam bērnam, kurš iestādē ievietots, jo vecāks bija nepilngadīgs iestādes audzēknis, uzturēšanās bērnumā izbeigta sakarā ar vecāka pilngadības sasniegšanu un patstāvīgas dzīves uzsākšanu.

3.attēls

Vērtējot salīdzinoši (3.attēls), redzams, ka turpina samazināties institucionālajā aprūpē ievietoto bērnu skaits. Trīs gadu laikā palielinājies to bērnu skaits, kuru aprūpi nodrošina ģimeniskā vidē (aizbildnība, audžuģimene). Šķirot bērnu no bioloģiskās ģimenes lielākajā daļā ir rasta iespēja bērnu nekavējoties nodrošināt ar ārpusģimenes aprūpi audžuģimenē Liepājā vai ārpus pilsētas. 9 Liepājas bez vecāku gādības palikušiem bērniem nodrošināta aprūpe audžuģimenēs citās pašvaldībās.

2019.gadā Liepājas pilsētas bāriņtiesa 26 bērniem nodibinājusi aizbildnību un iecēlusi aizbildni. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu statistiku redzams, ka aizbildnībā nodoto bērnu skaits būtiski nav mainījies. Aizbildnībā visvairāk tiek nodoti bērni vecumā līdz 12 gadu vecumam - 2019.gadā - 20 bērni, un līdzīga situācija ir bijusi arī iepriekš, 2018.gadā aizbildnība nodibināta 20 šīs vecuma grupas bērniem, bet 2017.gadā - 23 bērniem.

2019.gadā institūcijā ievietots viens bērns vecumā līdz 3 gadiem, šajā gadījumā tika nodrošināta iespēja jaundzimušajam būt kopā ar savu nepilngadīgo vecāku, kurš bija bērnunama audzēknis. Ir redzams, ka salīdzinoši ar iepriekšējiem gadiem ir būtiski samazinājies bērnu vecumā līdz 12 gadiem skaits, kuri nodrošināti ar aprūpes pakalpojumu institūcijā. Tas skaidrojams ar iespēju bērnus nodrošināt ar aprūpi ģimeniskā vidē. Kā redzams 4.attēlā, tad 2019.gadā 27 bērniem vecumā līdz 12 gadiem rastas mājas audžuģimenes. Joprojām saglabājas grūtības rast iespēju jauniešiem vecumā no 13 gadiem līdz pilngadībai nodrošināt aprūpes pakalpojumu audžuģimēnē.

Par aizbildnības lietām

Saskaņā ar Civillikuma 217.panta pirmo daļu un 222.pantu aizbildnību nodibina pār bez vecāku aizgādības palikušajiem nepilngadīgajiem. Aizbildnis aizvieto savam aizbilstamajam vecākus, atbalsta bērnu, sevišķi gādā par viņa audzināšanu, kā arī pārstāv bērna personiskās un mantiskās intereses. Bāriņtiesa lemj par aizbildnības nodibināšanu un aizbildņa iecelšanu bērnam, ja:

- 1) bērna vecāki ir miruši vai izsludināti par mirušiem;
- 2) bērna vecākiem ir pārtrauktas vai atņemtas aizgādības tiesības;
- 3) bērna vecāki ir pazuduši un izsludināti meklēšanā;

- 4) bērna vecāki slimības dēļ nespēj pienācīgi aprūpēt un uzraudzīt bērnu;
- 5) radušās būtiskas domstarpības bērna un vecāku attiecībās;
- 6) abi bērna vecāki ir nepilngadīgi;
- 7) radušies citi neatliekami gadījumi (nodrošinot normatīvajos aktos noteikto prasību ievērošanu).

Lemjot par aizbildņa iecelšanu, bāriņtiesai ir jāpārliciecinās, vai par aizbildni iecelamajai personai ir aizbildņa pienākumu pildīšanai nepieciešamās spējas un īpašības. Bāriņtiesa izvērtē personas motivāciju kļūt par aizbildni, ģimenes locekļu savstarpējās attiecības, nodarbinātību, dzīves apstākļus, spējas pārstāvēt bērnu personiskajās un mantiskajās attiecībās, kā arī ņem vērā atzinumus par personas veselības stāvokli, ko sniedz ģimenes ārsts, kā arī psihiatrs un narkologs.

Pārskata perioda beigās, tas ir 2019.gada 31.decembrī, kopējais aizbildnībā esošo bērnu skaits ir 157, kuriem ar Liepājas pilsētas bāriņtiesas lēmumu nodibināta aizbildnība un iecelts aizbildnis. Aizbildnībā esošie bērni ir 64% no visiem ārpusģimenes aprūpē esošajiem bērniem. Kopējais aizbildņu skaits ir 128, kas nozīmē, ka 21 personai aizbildnībā ir nodots vairāk kā viens bērns. Bāriņtiesas pārraudzībā ir arī 25 bērnu aizbildnības lietas, kur lēmumu pieņēmusi citas pašvaldības bāriņtiesa, un 8 bērnu aizbildnības lietas, kur lēmumu pieņēmusi citas valsts kompetentā iestāde, bet bērni dzīvo pie aizbildņa Liepājā.

2019.gadā bērniem par aizbildņiem ieceltas 20 personas, no kurām 10 ir bijuši vecvecāki, 7 ir bijuši no bērnu tālāku radnieku loka, bet 3 gadījumos aizbildnim nav bijusi tieša radniecība ar bērnu. Arī iepriekšējos gados lielāko īpatsvaru no ieceltajiem aizbildņiem veido vecvecāki.

2019.gadā Liepājas pilsētas bāriņtiesa pēc personas vai citas bāriņtiesas lūguma ir vērtējusi 8 personu atbilstību aizbildņa pienākumu pildīšanai, savukārt 1 persona vērtēta pēc Apvienotās Karalistes kompetentās iestādes lūguma. Vērtējot aizbildņa kandidātus pēc ārvalsts kompetento iestāžu lūguma, nepieciešams iegūt daudz plašāku informāciju, līdz ar to vērtēšanas process ir sarežģīts un laikietilpīgs.

Par audžuģimeņu lietām

Audžuģimene ir ģimene vai persona, kas nodrošina aprūpi bērnam, kuram uz laiku vai pastāvīgi atņemta viņa ģimeniskā vide vai kura interesēs nav pieļaujama palikšana savā ģimenē. Audžuģimenes pienākums ir nodrošināt bērnam viņa vecumam un veselības stāvoklim atbilstošus sadzīves apstākļus un aprūpi (veselības aprūpi, audzināšanu un izglītību). Bērnu audžuģimenē ievieto uz laiku, kamēr bērns var atgriezties savā ģimenē vai, ja tas nav iespējams, līdz bērna adopcijai vai aizbildnības nodibināšanai. Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 25.pantā noteikto bāriņtiesa lemj par:

- 1) ģimenes vai personas piemērotību audžuģimenes pienākumu veikšanai;
- 2) audžuģimenes statusa piešķiršanu;
- 3) bērna ievietošanu audžuģimenē vai uzturēšanās izbeigšanu tajā.

Liepājā uz 2019.gada 31.decembri audžuģimenes statuss ar bāriņtiesas lēmumu piešķirts 23 ģimenēm. Pārskata periodā kopā saņemti astoņi iesniegumi, kuros laulātie vai personas lūdz atzīt sevi par piemērotiem audžuģimenes pienākumu veikšanai. Četras ģimenes ir atzītas par piemērotām, lai veiktu audžuģimenes pienākumus, savukārt divām ir piešķirts audžuģimenes statuss. Šāda liepājnieku interese un aktivitāte saistāma ar Sociālā atbalsta un izglītības fonda Kurzemes ģimeņu atbalsta centra "Liepāja" rīkotajiem pasākumiem audžuģimeņu kustības popularizēšanā un sabiedrības uzrunāšanā, rīkojot sarunu vakarus un iedrošinot iedzīvotājus vērsties bāriņtiesā, lai kļūtu par uzņemošo ģimeni.

Audžuģimenēs Liepājā ir ievietoti 40 Liepājas pašvaldības bērni un 9 bērni no citām pašvaldībām. Ārpus Liepājas audžuģimenēs ir ievietoti 14 Liepājas pašvaldības bērni.

Uz 2019.gada 31.decembri 54 bērni aprūpes pakalpojumu saņem audžuģimenēs. No tiem 19 bērni ir vecumā no 0 līdz 3 gadiem, 27 bērni - vecumā no 4 līdz 12 gadiem un 8 bērni - vecumā no 13 līdz 17 gadiem.

Pārskata periodā audžuģimenēs ievietoti 32 bērni, no tiem 4 bērniem izbeigta uzturēšanās audžuģimenē, jo nodibināta aizbildnība.

Kopumā 2019.gadā 17 bērnu aprūpe audžuģimenēs ir izbeigta. Aprūpes izbeigšanas iemesli: 1 bērns adoptēts, 5 bērniem iecelts aizbildnis, viens bērns pārvietots uz citu audžuģimeni, 7 bērni atgriezušies vecāku aprūpē, bet 3 kļuva pilngadīgi.

No 2018.gada 1.jūlija spēkā stājās jauns audžuģimeņu tiesiskais regulējums. Ieviesti divi specializēto audžuģimeņu veidi – krīzes audžuģimenes, kurām jāuzņemas bērns jebkurā diennaktī laikā, un specializētās audžuģimenes bērniem ar invaliditāti, kuriem izsniegts atzinums par īpašas kopšanas nepieciešamību sakarā ar smagiem funkcionāliem traucējumiem. 2019.gadā divas Liepājas audžuģimenes izteikušas gatavību kļūt par specializētām audžuģimenēm.

Par adopcijas lietām

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 31.panta pirmajā un otrajā daļā noteikts, ka adopcija tiek atbalstīta, lai bērna attīstībai nodrošinātu ģimenisku vidi. Adopcijas uzdevums ir radīt bez vecāku gādības palikušajiem bērniem apstākļus audzināšanai ģimenē, nodrošinot stabilu un harmonisku dzīves vidi. Bāriņtiesas kompetence ir lemt par:

- 1) personas atzīšanu par adoptētāju;
- 2) brāļu un māsu, pusbrāļu un pusbāru šķiršanu Civillikumā noteiktajos gadījumos;
- 3) to, vai Latvijā iespējams nodrošināt bērna audzināšanu ģimenē vai pienācīgu aprūpi;
- 4) bērna nodošanu adoptētāja aprūpē un uzraudzībā līdz adopcijas apstiprināšanai;
- 5) pirmsadopcijas aprūpes izbeigšanu bērnam;
- 6) adopcijas atbilstību bērna interesēm.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2018.gada 30.oktobra noteikumiem Nr.667 "Adopcijas kārtība", lai kļūtu par adoptētāju, bāriņtiesā jāiesniedz adopcijas pieteikums, kurā norādīti adopcijas motīvi, adoptētāja reliģiskā pārliecība, etniskā piederība un saziņas valoda, vēlamais adoptējamo bērnu skaits, dzimums un vecums, citi būtiski apstākļi, kas var ietekmēt adoptējamā bērna dzīvi kopā ar attiecīgo personu, kā arī laulības apliecības kopiju vai dokumentu, kas apliecina laulības šķiršanu, dokumentu, kas apliecina nodrošinājumu ar dzīvojamo platību, dzīves aprakstu, ģimenes ārsta izsniegtu izziņu par personas pašreizējo veselības stāvokli, kā arī psihiatra atzinumu par personas psihiskās veselības stāvokli un narkologa atzinumu par personas atkarību no narkotiskām un psihotropām vai citām atkarību izraisošām vielām u.c. adopcijas kārtībā paredzētie dokumenti. Sešu mēnešu laikā pēc adopcijas pieteikuma saņemšanas bāriņtiesa izvērtē personas piemērotību adoptētāja statusam. Izvērtēšanas laikā:

- novērtē adopcijas motivāciju, ģimenes locekļu savstarpējās attiecības un spējas izaudzināt bērnu, tai skaitā noskaidro visu nedalītā saimniecībā dzīvojošo personu viedokli par bērna adopciju;
- noskaidro ģimenes dzīves apstākļus un izvērtē materiālo stāvokli;
- pieprasa informāciju par Sodū reģistrā iekļautajām ziņām par personu un citām nedalītā saimniecībā dzīvojošām personām;
- nosūta personu pie psihologa, lai saņemtu atzinumu par personas piemērotību adopcijai;
- nosūta personu apgūt adoptētāja mācību programmu.

Pēc ģimenes izpētes veikšanas bāriņtiesa lemj par personas atzīšanu par adoptētāju. Pārskata periodā Bāriņtiesa 17 personas atzinusi par adoptētājiem. 16 personas vēlējās adoptēt ārpusģimenes aprūpē esošu bērnu, bet 1 personas - otra laulātā bērnu.

Ārpusģimenes aprūpē esošu bērnu var adoptēt, ja pirms adopcijas apstiprināšanas viņš atradies adoptētāja aprūpē un uzraudzībā un ir konstatēta bērna un adoptētāja savstarpējā piemērotība, kā arī ir pamats uzskatīt, ka adopcijas rezultātā starp adoptētāju un adoptējamo izveidosies patiesas bērna un vecāku attiecības. Atbilstoši adopcijas kārtībai adoptētāja aprūpē bērnu var nodot ar bāriņtiesas lēmumu

uz laiku līdz sešiem mēnešiem. 2019.gadā 7 bērni nodoti adoptētāju aprūpē un uzraudzībā, no tiem, 1 bērns ir vecumā no 0 līdz 3 gadiem, 4 bērni vecumā no 4 līdz 12 gadiem un 2 bērni ir vecumā no 13 līdz 17 gadiem. Savukārt par 6 bērniem Bāriņtiesa pieņēmusi lēmumu par to, ka adopcija ir bērna interesēs, no tiem, 4 bērni vecumā no 4 līdz 12 gadiem, 2 bērni ir vecumā no 13 līdz 17 gadiem. Pārskata gadā Bāriņtiesa 5 bērnus ir nodevusi ārvalstu adoptētāju ģimenes aprūpē un uzraudzībā un attiecīgi lēmusi par adopcijas atbilstību šo bērnu interesēm, no tiem 3 bērni ir vecumā no 4 līdz 12 gadiem, 2 bērni ir vecumā no 13 līdz 17 gadiem.

Salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem ir samazinājies to personu skaits, kuras ir adoptējušas otra laulātā bērnu. Tas skaidrojams ar spēkā esošajiem Ministru kabineta 2018.gada 30.oktobra noteikumiem Nr.667 "Adopcijas kārtība", saskaņā ar kuriem personai, kura vēlas adoptēt otra laulātā bērnu, ir jāapgūst adoptētāju apmācības programma.

Salīdzinājumā ar 2018.gadu ir pieaudzis ārpusģimenes aprūpē esošo bērnu skaits, kuri nodoti pirmsadopcijas aprūpē un uzraudzībā - 7 bērni, un par kuriem Bāriņtiesa lēmusi, ka adopcija ir šo bērnu interesēs - 5 bērni. Taču no šiem bērniem tikai 2 bērni (vecumā no 2 līdz 7 gadiem) ir nodoti pirmsadopcijas aprūpē un uzraudzībā adoptētāju ģimenei no Latvijas.

Tas norāda uz to, ka valstī joprojām ir liels adoptētāju skaits, kuri ir iekļauti Labklājības ministrijas reģistrā un rindas kārtībā tiek informēti par adoptējamiem bērniem, taču nav daudz adoptētāju ģimeņu Latvijā, kuras ir gatavas adoptēt bērnu vecāku par 7 gadiem vai bērnu ar būtiskām veselības problēmām.

Valsts politikai virzoties uz aizliegumu bērnus adoptēt uz ārvalstīm, būtiski samazināsies ārpusģimenes aprūpē esošo bērnu iespēja tikt adoptētiem, tātad - iegūt sev pastāvīgu ģimeni.

Par aizgādības lietām

Aizgādību nodibina pilngadīgai personai, kurai ierobežota rīcībspēja. Tāpat, neierobežojot personas rīcībspēju, pār personu noteiktos gadījumos var tikt nodibināta pagaidu aizgādība, ja nepieciešams veikt pasākumus personas interešu aizsardzībai. Civillikumā noteikts, ka personas, kurai ir garīga rakstura vai citi veselības traucējumi rīcībspēju var ierobežot, ja tas nepieciešams šīs personas interesēs un ir vienīgais veids, kā tās aizsargāt. Bāriņtiesa saskaņā ar tiesas nolēmumu par aizgādības nodibināšanu iecel aizgādni:

1) personai ar garīga rakstura vai citiem veselības traucējumiem, kurai rīcībspēju ierobežojusi tiesa:

2) personai, kurai tiesa nodibinājusi pagaidu aizgādību;

3) personai, kurai rīcībspēju tiesa ierobežojusi izlaidīgas vai izšķērdīgas dzīves dēļ, kā arī alkohola vai citu apreibinošo vielu pārmērīgas lietošanas dēļ;

4) promesošās vai pazudušas personas mantai;

5) testamenta izpildīšanai.

Atbilstoši Bāriņtiesu likumā noteiktajam, bāriņtiesa saskaņā ar notāra taisīto notariālo aktu par aizgādības nodibināšanu mantojumam iecel aizgādni. Pārskata periodā bāriņtiesa iecēlusi aizgādni 9 mantojuma aizgādības lietās, lai nodrošinātu mantojuma pārstāvību, uzraudzību un apsaimniekošanu. Piecas no minētajām lietām raksturīgas ar to, ka ierosinātas pēc kreditoru pieteikuma, tajās nav zināmi mantinieki un, iespējams, mantojumā esošā manta tiks atzīta par bezmantinieka mantu, kas piekritīga valstij.

Atbilstoši Civilprocesa 268.pantam, ja tiesa uz pierādījumu pamata konstatē, ka personas rīcībspēja ir ierobežojama, tā taisa spriedumu, kurā norāda rīcībspējas ierobežojuma apjomu un ar kuru nodibina personai aizgādību. Tiesa, izvērtējot personas spējas, nosaka, vai un kādā apjomā aizgādnis ar aizgādībā esošo rīkojas kopā, un tikai pēc tam apjomu, kādā aizgādnis rīkosies patstāvīgi. Vienlaikus tiesa uzliek par pienākumu bāriņtiesai iecelt šai personai aizgādni, kam uzdod rīkoties tiesas noteiktajā apjomā. Jāņem vērā, ka tiesas spriedumu par rīcībspējas ierobežojumu var pārskatīt jebkurā brīdī, bet ne retāk kā reizi septiņos gados no tā spēkā stāšanās dienas.

2019.gada 31.decembrī Bāriņtiesas pārraudzībā bija 88 personu aizgādības lietas. 2019.gadā 16 personām ar rīcībspējas ierobežojumiem ir iecelts aizgādnis, visi aizgādņi bijuši tuvi radnieki. Pārskata periodā aizgādības lietu skaita palielinājums saistīts ar AS "PNB banka" darbības izbeigšanu. Personas sava veselības stāvokļa dēļ nav bijušas spējīgas kārtot formalitātes saistībā ar dažādu maksājumu saņemšanu un kontu atvēršanu citās bankās.

Par pieņemtajiem lēmumiem

Pārskata periodā Bāriņtiesa pieņēmusi 451 lēmumu:

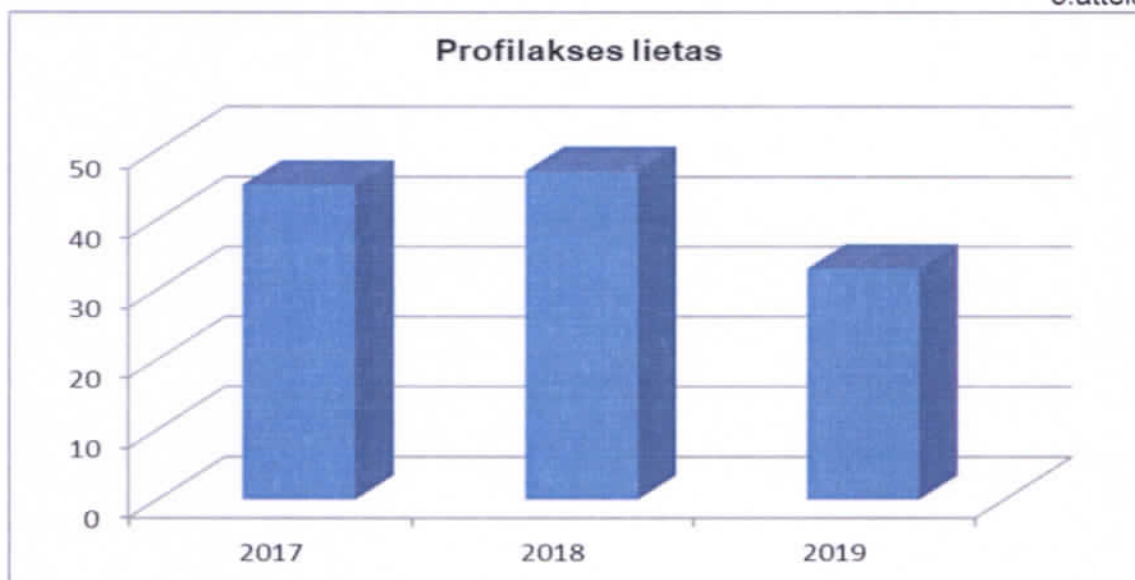
Par aizgādības tiesību pārtraukšanu, pārtraukto aizgādības tiesību atjaunošanu	78
Par aizgādības tiesību atjaunošanu vai par prasības celšanu tiesā par aizgādības tiesību atņemšanu	1
Par prasības celšanu tiesā par aizgādības tiesību atņemšanu	33
Par aizbildnības nodibināšanu un aizbildņa iecelšanu	28
Par aizbildņa atbrīvošanu no pienākumu pildīšanas	28
Par personas atbilstību aizbildņa pienākumu pildīšanai	2
Par sevišķā aizbildņa iecelšanu pēc tiesas pieprasījuma	3
Par bērnu ievietošanu audžuģimenē/ uzturēšanās termiņa pagarināšanu audžuģimenē/ uzturēšanās izbeigšanu audžuģimenē	29
Par bērnu ievietošanu sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā	7
Par bērnu uzturēšanās izbeigšanu sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā	6
Par personu atzīšanu par adoptētājiem	10
Par bērnu nodošanu adoptētāju aprūpē, par bērnu adopciju	11
Par bērnu šķiršanu adopcijas gadījumā	8
Par piemērotību audžuģimenes pienākumu pildīšanai	6
Par audžuģimenes statusa piešķiršanu	3
Par audžuģimenes statusa izbeigšanu	1
Par piemērotību specializētās audžuģimenes pienākumu pildīšanai	1
Par bērnu nodošanu aprūpē citai personai	10
Par mantas pārvaldību	35
Par aizgādņa iecelšanu personai	23
Par atbilstību aizgādņa pienākumu pildīšanai	3
Par aizgādņa maiņu	1
Par aizgādņa atbrīvošanu no pienākumu pildīšanas	10
Par aizgādņa pilnvaru apjoma noteikšanu	3
Par mantojuma aizgādņa iecelšanu/atbrīvošanu	13
Par atzinuma sniegšanu tiesai lietās, kas izriet no aizgādības lietām	25
Par sociālo pabalstu un apgādnieka zaudējuma pensijas izmaksu pārtraukšanu, piešķiršanu	11
Par bērnu uzvārdu maiņu	5
Par vecāku domstarpībām bērnu aizgādības jautājumos	8
Par atļauju veikt medicīniskas manipulācijas audžuģimenē ievietotam bērnam	3
Par atļauju bērnam šķērsot Latvijas valsts robežu	15
Par atļauju bērnam šķērsot Latvijas valsts robežu un nodošanu citas personas aprūpē ārvalstīs	14
Par atļauju ārpusģimenes aprūpē esošajiem bērniem uzturēties pie vecākiem vai radniekiem	16
Par obligāto ārstēšanos no atkarību izraisošām vielām	1

- 1) izdarījis noziedzīgu nodarījumu un pirmstiesas izmeklēšanas laikā nav apcietināts;
- 2) atzīts par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, bet sods nav saistīts ar brīvības atņemšanu;
- 3) atbrīvots no kriminālbildības;
- 4) atbrīvots no ieslodzījuma vai soda izciešanas vietas;
- 5) izdarījis Krimināllikumā paredzētās prettiesiskās darbības pirms 14 gadu vecuma sasniegšanas;
- 6) vairāk nekā divas reizes izdarījis Administratīvo pārkāpumu kodeksā paredzētās prettiesiskās darbības;
- 7) ubago, klaiņo vai veic citas darbības, kas var novest pie prettiesiskas rīcības.

Profilakses lietas tiek iekārtotas un uzvedības sociālās korekcijas programmas tiek izstrādātas pēc Valsts policijas, Liepājas pilsētas domes Administratīvās komisijas (turpmāk - Administratīvā komisija), Liepājas pilsētas bāriņtiesas, izglītības iestāžu un Valsts Probācijas dienesta iniciatīvas.

2019.gadā iekārtotas 33 profilakses lietas, kas ir par 14 profilakses lietām mazāk kā 2018.gadā (skat.5.attēlu).

5.attēls

Pārskata periodā Administratīvā komisija 20 bērniem piemērojusi audzinoša rakstura piespiedu līdzekli, nosakot uzvedības ierobežojumus un uzliekot par pienākumu nepilngadīgajam piedalīties uzvedības sociālās korekcijas programmā.

Uz 2019.gada 31.decembri speciālista bērnu tiesību aizsardzības jautājumos uzraudzībā ir 77 profilakses lietas, kas ir par 3 profilakses lietām vairāk kā iepriekšējā gadā. Pārskata periodā 30 nepilngadīgajiem profilakses lietas slēgtas sakarā ar situācijas uzlabošanu, noņemšanu no Valsts policijas uzskaites vai pilngadības iestāšanās.

Uzvedības sociālās korekcijas programmas mērķis ir panākt, ka nepilngadīgais mazina deviāto, asociālo un vardarbīgo uzvedību. Lai profilaktiskais darbs ar nepilngadīgajiem noritētu sekmīgāk - nozīmīga loma ir pašvaldībā un valstī pieejamiem sociālajiem pakalpojumiem. 2019.gadā aktīvāka sadarbība izveidojusies ar Atkarību profilakses centru, kas kaitniecisko vielu lietošanas tendenci skata ģimenes kā sistēmas kontekstā, piedāvājot atbalstu un palīdzību ne tikai nepilngadīgajam, bet arī vecākiem. Sociālās uzvedības korekcijas programmas ietvaros 2 jaunieši, kuri ir atkarīgi no psihoaktīvām vielām, tika motivēti saņemt ārstēšanos ilgstošās sociālās rehabilitācijas iestādē. Psihoemocionālo veselību, saņemot sociālās rehabilitācijas pakalpojumu, stabilizējuši 11 nepilngadīgie.

Lai izvēlētie sociālie pakalpojumi sniegtu vēlamu rezultātu, nozīmīga ir sadarbība starp sociālajā gadījumā risināšanā iesaistītajiem profesionāļiem (sociālais darbinieks,

skolas sociālais pedagogs, bāriņtiesas pārstāvis, policijas pārstāvis). Speciālists bērnu tiesību aizsardzības jautājumos 2019.gadā ir piedalījies 19 starpinstitucionālās sanāksmēs, kas ir labākā sadarbības forma, lai skatītu problēmsituāciju kopumā, tādējādi ietaupot laika resursu un izslēdzot iespēju, ka amata funkcijas pārklājas.

Veicot korekcijas darbu ar nepilngadīgajiem, secināts, jo laicīgāk nepilngadīgais nonāk uzvedības sociālās korekcijas programmā, saņemot virkni būtisku sociālo pakalpojumu, kas nodrošina nepilngadīgā tā brīža vajadzības, jo ietekme uz pozitīvam uzvedības izmaiņām dinamiskā ir sekmīgāka un noturīgāka.

Cita informācija

Bāriņtiesa, lai veiktu savus uzdevumus lietu pārbaudēs un uzraudzībā, regulāri veic bērnu un aizgādībā esošo personu dzīves apstākļu pārbaudes Tā 2019.gadā kopā veiktas 1190 pārbaudes personu dzīvesvietā.

Atbilstoši Ministru kabineta 2005.gada 5.novembra noteikumu "Noteikumi par sociālajām garantijām bāreņiem un bez vecāku gādības palikušajam bērnam, kurš ir ārpusģimenes aprūpē, kā arī pēc ārpusģimenes aprūpes beigšanās" prasībām Bāriņtiesa pārskata periodā Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijai pieprasījusi 132 bez vecāku gādības esošajiem bērniem apliecības sociālo garantiju nodrošināšanai.

Pārskata gadā bāriņtiesa iesaistījusi Interreg V-A Latvija - Lietuva programmas 2014.-2020.gadam projektā "Sievietes un bērni - droši savā pilsētā". Projekta mērķis - samazināt vardarbību ģimenēs Liepājas un Klaipēdas pilsētās. Sadarbības memorands "Par starpinstitucionālās sadarbības modeļa pilotēšanu" ietvēra vairāku institūciju sadarbības modeļa īstenošanu Liepājas pilsētā vardarbības ģimenē gadījumos, tostarp, paredzēja konkrētu un operatīvu bāriņtiesas rīcību situācijā, kad no Valsts policijas Liepājas iecirkņa vai Liepājas pilsētas pašvaldības policijas tiek saņemta aizpildīta speciālā veidlapa "Ziņojums par notikumu", ko piemēro izsaukumos par vardarbību ģimenē. Saskaņā ar šī memoranda nosacījumiem bāriņtiesa, saņemot šādu paziņojumu, ne vēlāk kā nākamajā darba dienā sazinās ar vardarbības gadījumā aizsargājamo personu, noskaidro ģimenē dzīvojošo bērnu tiesību un interešu nodrošināšanu, veic pārbaudi ģimenes dzīvesvietā. Lai arī pilotprojekta darbības laiks bija noteikts viens mēnesis - no 2019.gada 14.augustam līdz 2019.gada 14.septembrim, faktiski institūciju sadarbība un turpmākā rīcība tajos gadījumos, kad policijas darbinieki sastādījuši specializēto veidlapu par vardarbības gadījumu ģimenē, ikdienā turpinās. Laikā no 2019.gada 14.augusta līdz 2019.gada 31.decembrim bāriņtiesa saņēmusi 15 paziņojumus par šādiem vardarbības gadījumiem ģimenē un visos šajos gadījumos rīkojusies atbilstoši Sadarbības memoranda noteikumiem.

2019.gada jūlijā Labklājības ministre izveidojusi speciālistu darba grupu, lai izstrādātu rīcības plānu bērnu tiesību aizsardzības sistēmas pilnveidei un nodrošinātu iesaistīto institūciju sadarbību. Minētajā darba grupā iekļauti Latvijas Bāriņtiesu darbinieku asociācijas biedri, līdz ar to bāriņtiesas pārstāvji piedalījušies vairākās darba grupas sanāksmēs, kā arī Labklājības ministrijas rīkotajā ideju laboratorijā par plānoto Bērnu tiesību aizsardzības sistēmas reformu, diskutējot un sniedzot konkrētus priekšlikumus bērnu tiesību aizsardzības sistēmas pilnveidei. Tāpat bāriņtiesas darbinieki piedalījušies Labklājības ministrijas organizētajā darba grupā par Aizgādības reģistra izstrādi, kā arī Tieslietu ministrijas organizētajās diskusijās par Civillikuma modernizāciju mantojuma tiesībās.

Atbilstoši Bāriņtiesu likuma 5.panta sestajai daļai, kas noteic, ka pašvaldībai ir pienākums nodrošināt mērķtiecīgi organizētu konsultatīvu, izglītojošu un psiholoģisku atbalstu bāriņtiesas priekšsēdētājam, bāriņtiesas priekšsēdētāja vietniekam un bāriņtiesas locekļiem, lai pilnveidotu viņu profesionālo kompetenci un profesionālās darbības kvalitāti, bāriņtiesas darbinieki apmeklējuši seminārus bāriņtiesu kompetences jautājumos, kā arī saņēmuši profesionālas supervīzijas.

Bāriņtiesas priekšsēdētāja
Ziemele 634 01994
taiga.ziemele@liepaja.lv

Taiga Ziemele